

## Чому всихають соснові ліси?



бстор.

Ліс помилок не пробачає. Зниження рівня ґрунтових вод, зміна клімату (теплі зими, сухе літо), активізація шкідників та створення (з 50-х років) суцільних площ хвойних насаджень - призводять до того, що масово всихають хвойні ліси.

# ЧОМУ ВСИХАЮТЬ СОСНОВІ ЛІСИ? ◆ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ

Останніми роками у поліських лісах спостерігається масове всихання соснових дерев. Не є винятком у цьому і наш лісовий район, адже, не заглиблюючись у ліс, руді осередки всохлих хвойних насаджень можна побачити обабіч автошляхів. І з кожним роком ці осередки пошкоджених дерев дедалі стрімко розширюються та охоплюють нові площі. Отож, із запитанням – чому всихають соснові ліси і, найголовніше, як з цим боротися? – ми звернулися до фахового спеціаліста, який майже щодня перебуває у лісових масивах та безпосередньо стикається з даним негативним явищем, – лісничого Локницького лісництва ДП «Зарічненський лісгосп» Миколи Переходька.

Миколо Миколайовичу, чим можна пояснити таке масове і швидке всихання соснового лісу, яке спостерігається, останнім часом, у нас на Поліссі?

– Основною причиною всихання



сухе літо), їх популяція та агресивність дедалі зростають і за рік вони можуть генерувати кілька разів. Як наслідок їхньої згубної дії, ослаблений хвойний ліс може

кожним роком зростає в геометричній прогресії...

– Чи є якісь шляхи і засоби боротьби з цими шкідниками і хворобами лісу?

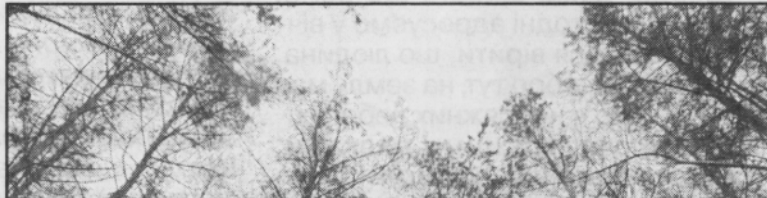
– Як однотайно зазначають і лісівники, і науковці, сучасне виявлення осередків всохлого соснового лісу та проведення там суцільних санітарних вирубок поки що залишаються єдиним дієвим способом боротьби, що запобігає поширенню хвороби на здорові насадження. Це – як ракова пухлина, яку удаляють лише хірургічним шляхом. А на лісосіках доцільно садити нові лісові культури, але так, щоб із сосновими насадженнями не

менше 50 відсотків склали листяні породи – береза, дуб тощо. Такий змішаний ліс більш стійкіший до зовнішніх факторів і впливів, оскільки

вже не ділову деревину, а дрова. А це – великі збитки не лише для лісгоспу, а й для держави та місцевих бюджетів, куди ми сплачуємо податки за рубки. Приміром, від санітарних рубок за кубометр дров ми сплачуємо 5 грн, а за кубометр ділової деревини – 150 грн. Є різниця? Є, і доволі суттєва. Відтак, не допускати деревостани, які росли до 70 років, до рівня дров, і є завданням лісівників, бо це – на користь всім. Тож, коли від наших мас-медіа та деяких місцевих активістів, які бачать лише кінцевий результат, доводиться чути безпідставні звинувачення в тому, що ліс безконтрольно вирубується і вивозиться – це не витримує жодної критики. Насправді, людям потрібно роз'яснити доцільність проведення санітарних рубок та рубок догляду при пошкодженні деревостанів, щоб не було нездорового ажіотажу довкола цього. Наведу конкретний приклад по нашому Локницькому лісництві. Лісництво має 10 тис. га лісу. Один гектар, в середньому, дає річний приріст 5 кубометрів деревини. Таким чином, всього по лісництву за рік маємо приріст 50 тис. метрів кубічних. Для порівняння, торік ми зрізали 16 тис. метрів кубічних, тобто, лише третю частину від

Поліссі:

– Основною причиною всихання соснових насаджень на Поліссі, на думку лісівників і науковців, які теж почали вивчати цю проблему, є зміна кліматичних умов та зниження рівня ґрунтових вод. А ліс, як живий організм, дуже тонко відчуває нестачу вологи і починає слабнути. І, як правило, від цього страждають, в першу чергу, соснові насадження віком від 40 до 70 років, тобто, майже стиглі і пристигаючі дерева. З чим це пов'язано? Дерева такого віку вже мають сформовану кореневу систему, яка не в змозі підлаштуватися під зміни рівня ґрунтових вод, і починають хворіти, втрачаючи свій природній імунітет. Особливо, це стосується тих хвойних насаджень, які ростуть на підвищених ділянках місцевості та піщаних ґрунтах. Такі ослаблені дерева швидко заселяють шкідники. Зокрема, основним шкідником, який вражає сосну, є так званий короїд. Потрапляючи в дерево, він вик-



разів. Як наслідок їхньої зупини, ослаблений хвойний ліс може загинути за один вегетаційний період. Інша, другорядна причина, що сохне ліс, – та, що з 50-х років минулого століття у нас засівались лісові площі, переважно, чистим сосняком, без домішок листяних дерев, що в природі досить рідкісне явище. І це, зрештою, в сукупності з кліматичними змінами і нашествиям шкідників, теж призвело до того, що ми маємо зараз. Ліс помилок не пробає. Адже, на відміну від сільського господарства, де, якщо щось не так в цьому році, то в наступному можна виправити, у лісовому господарстві людські помилки можна побачити лише через 40-50 років. Загалом же, проблема всихання соснових лісів нині актуальна не тільки нашому Поліссю – масово сохне ліс скрізь по Україні, в тому числі, й у сусідніх Білорусі, Польщі та інших країнах

до зовнішніх факторів і впливів, поскільки дерева в ньому компенсують і доповнюють одне одного. До речі, така система висадки лісів вже не перший рік практикується і в Польщі, і в Білорусі. Ще один вихід – природне поновлення хвойних насаджень, бо ті сосни, що самі виростили, теж більш стійкіші до кліматичних катаклізмів і шкідників. Тому, в останні кілька років ми залишаємо на всіх лісосіках здорові дерева-насітники, які можуть дати нове покоління, менш вразливе до всихання.

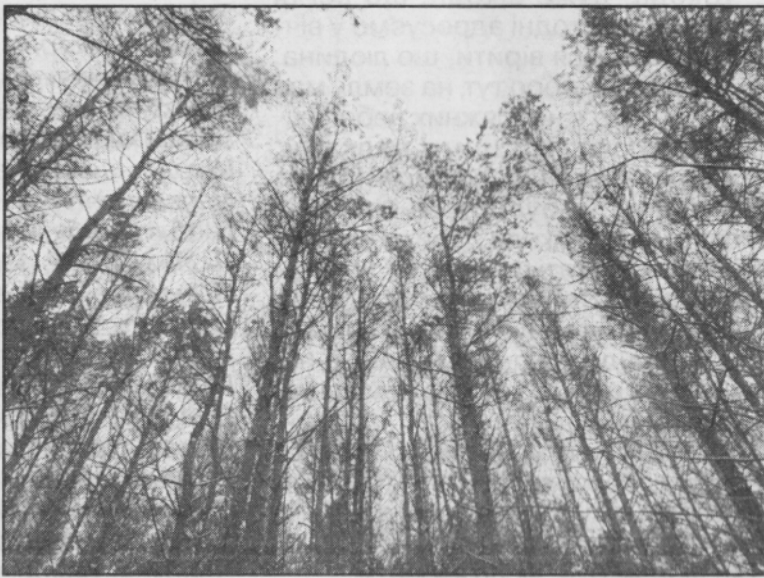
– Якщо й далі зелені сосни продовжуватимуть так масово сохнути, чи є небезпека, що, скажімо, через років 10-15 наш



район може залишитись без лісу, приросту. Якщо говорити про відсоток, який займають площі і



Зокрема, основним шкідником, який вражає сосну, є так званий короїд. Потрапляючи в дерево, він викликає його захворювання мікромікозом, тобто своєрідною, «закупоркою судин». При такому комплексному враженні, ліс починає стрімко сохнути – у нього жовтіє крона, опадає кора і, врешті, гине.

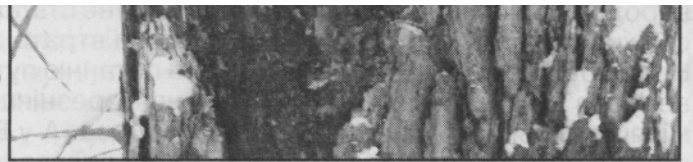


Тоді як здорові дерева, при достатній кількості вологи, здатні самотужки боротися із шкідниками, які їх атакують. Захисний механізм їх полягає в тому, що на пошкодженому шкідником місці виділяється смола-живиця, яка блокує «рану». Звичайно, ці шкідники-короїди були й раніше в наших лісах, але, під впливом кліматичних змін, що мають місце останніми роками (теплі зими і

Європи. На Волині, наприклад, його масштаби значно більші, ніж у нас – там площі всохлого хвойного лісу на сьогодні вже складають 30% усіх їхніх лісів. Великі об'єми пошкодження насаджень мають і деякі лісгоспи Рівненщини – Березнівський, Соснівський, Сарненський та ін. Наш район, в порівнянні з іншими лісгоспами та регіонами України, має не таку критичну ситуацію. Тим не менше, проблема ця є і вона з

– Якщо й далі зелені сосни продовжуватимуть так масово сохнути, чи є небезпека, що, скажімо, через років 10-15 наш район може залишитись без лісу, принаймні, стиглого?

– Теоретично це хоч і можливо, проте малоімовірно. Адже ми не тільки ріжемо ліс, а й, практично стовідсотково, його відновлюємо, засаджуючи лісосіки новими культурами. До того ж, зрізати більше, ніж дозволяє розрахункова лісосіка, ми не вправі. Власне, і контролюючи нашу діяльність органи: екологічна інспекція, природоохоронна прокуратура та міжрайонне лісозахисне підприємство теж не дозволять зробити ані кроку вліво чи вправо. А з нового року ще й Кабмін ускладнив нам життя, прийнявши нові правила санітарних рубок, які досить жорстко регламентують їх проведення. Наприклад, дозвіл на суцільну санітарну рубку відтепер надаватиме спеціальна комісія, куди входить і голова сільської ради, на території якої вона відбуватиметься. Але, поки пройдеш всю цю процедуру погодження, то доведеться різати



приросту. Якщо говорити про відсоток, який займають площі і «вогнища» всохлих лісів, то, загалом, по лісництву маємо 10%. Та якщо не будемо боротися з цією хворобою лісу комплексом вищезазначених заходів, цифра ця буде дедалі зростати. Раніше всі думали, що сосна – це дуже витривалий вид, доісторичне вічнозелене дерево, яке пережило динозаврів та чимало природних катаклізмів і з тих часів майже не змінилося, а отже, не боїться ні спеки, ні холоду. Проте, на жаль, виявилось, що і на неї є ворог – кліматичні зміни та стовбурові шкідники, які, в сукупності, і призводять до її хвороб та загибелі. Самотужки протистояти цій новітній загрозі хвойним насадженням досить нелегко і саме лісівники, при розумінні та підтримці громадськості, мають допомогти лісу одужати.

**Розмову вів  
Сергій ТИШКОВЕЦЬ**